

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 18/2026 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen varhaiskasvatuslain uudistuksen toimenpanon realismista, henkilöstön riittävydestä ja sosionomien asemasta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sara Seppäsen /ps. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 18/2026 vp:

Miten hallitus on arvioinut varhaiskasvatuksen maisterikoulutetun henkilöstön saatavuuden vuoteen 2030 mennessä, ja mihin konkreettisiin laskelmiin uudistuksen henkilöstötaavoitteet perustuvat,

miten hallitus on arvioinut sosionomikoulutettujen varhaiskasvatuksen ammattilaisten roolin ja merkityksen osana henkilöstörakennetta, ja miten heidän osaamisensa ja asemansa turvataan uudistuksen yhteydessä,

mitä toimia hallitus on jo tehnyt ja aikoo tehdä sen varmistamiseksi, että varhaiskasvatuksen henkilöstöpula ei syvene uudistuksen seurauksena ja että myös sosionomien koulutus- ja urapolut säilyvät houkuttelevina,

miten hallitus varautuu tilanteeseen, jossa lain edellyttämää henkilöstörakennetta ei ole tosiasiallisesti mahdollista toteuttaa kaikilla alueilla uudistuksen aikataulussa ja

onko hallitus valmis arvioimaan uudelleen uudistuksen aikataulua, siirtymäsäännöksiä tai kelpoisuusvaatimusten soveltamista, mukaan lukien sosionomien kelpoisuudet, mikäli henkilöstön riittävyys tai varhaiskasvatuspalveluiden saatavuus vaarantuu?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vuoden 2018 voimaan tullessa varhaiskasvatuslain (540/2018; HE 40/2018 vp) kokonaisuudistuksessa yhtenä tavoitteena oli nostaa varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutustasoa ja siten parantaa varhaiskasvatuksen laatua. Lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä pidettiin tarkoituksenmukaisena huomioida erilaisten koulutusten tuottama osaaminen ja asiantuntemus varhaiskasvatuksen tehtäviin. Tämän vuoksi henkilöstön tehtävänimikkeitä selkiytettiin säätämällä erikseen muun muassa varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen sosionomin, lastenhoitajan ja

erityisopettajan kelpoisuudesta. Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoistavat tutkinnot ovat nykyisin alempia korkeakoulututkintoja.

Vuoden 2030 alusta kelpoisuusvaatimuksena päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan tehtävään on kelpoisuus varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään ja vähintään kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito. Ennen lain 31 §:n voimaantuloa kelpoisuutena on kelpoisuus varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään ja riittävä johtamistaito tai kelpoisuus varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään ja kasvatustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä johtamistaito.

Vuonna 2030 tulee voimaan myös varhaiskasvatuslain 37 §, jossa säädetään päiväkodin henkilöstön uudesta rakenteesta. Uuden rakenteen mukaan päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoito-tehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, ja näistä vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus.

Varhaiskasvatuslaissa on varmistettu siirtymäsäännöksellä (75 §), että henkilö, jolla on ollut lain voimaantullessa (1.9.2018) varhaiskasvatukseen kelpoistava tutkinto ja joka on toiminut joko lain voimaantullessa tai viiden vuoden ajanjaksolla ennen sitä varhaiskasvatuksessa kelpoiseksi katsottuna, säilyttää kelpoisuutensa työuransa loppuun asti. Myös päiväkodin johtajina toimineet henkilöt ovat vastaavan siirtymäsäännöksen suojassa eli säilyttävät kelpoisuutensa uuden kelpoisuussäädöksen voimaan tultuakin. Henkilöt, jotka eivät ole siirtymäsäännöksen suojassa, joutuvat kuitenkin vähintään päivittämään tutkintoaan tai mahdollisesti hankkimaan kokonaan uuden tutkinnon.

Varhaiskasvatuslain uudistamisen yhteydessä vuonna 2018 selvitettiin myös tarve varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutustarpeelle, jolloin arvioitiin, että henkilöstörakenteen muuttaminen kasvattaisi kunnallisen päiväkotitoiminnan varhaiskasvatuksen opettajien ja sosionomien määrää yhteensä arviolta 9 000 henkilön verran sekä vastaavasti vähentämään lastenhoitajien määrää arviolta 9 000 henkilön verran. Tavoitteen saavuttamisen arvioitiin edellyttävän, että varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen aloituspaikkamäärän olisi vuosittain noin tuhat vuoteen 2027 asti. Arvio perustui vuoden 2018 tasoiseen alalta poistumaan (eläköityminen, alan vaihtaminen) sekä siihen, että 80 % opinnot aloittaneista valmistuu. Vuosina 2018–2027 varhaiskasvatuksen opettajien (kasvatustieteen kandidaatti) määrälliset koulutustavoitteet yliopistoissa ovat olleet opetus- ja kulttuuriministeriön ja yliopistojen välisissä tulossopimuksissa korotetulla tasolla. Sopimuskaudella 2025–2028 koulutustavoitteet ovat olleet 1280 opiskelijaa vuodessa, 2021–2024 vastaava luku oli 855.

Varhaiskasvatuksen opettajapulaan on vastattu tämän ja monien aikaisempien hallitusten toimesta lisäämällä varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen ja myös varhaiskasvatuksen sosionomikoulutuksen aloituspaikkoja erillisrahoituksella. Tällä hallituskaudella, vuonna 2023, on myönnetty 6.3 milj. euroa kaikille varhaiskasvatuksen opettajakoulutusta järjestäville yliopistoille monimuotokoulutukseen, jolla on tuotettu 360 uutta varhaiskasvatuksen opettajatutkintoa. Valtion julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024–2027 on varattu 16.2 milj. euroa yliopistoille varhaiskasvatuksen opettajakoulutukseen aloituspaikkojen lisäämiseen kohdennettua rahoitusta (875 aloituspaikkaa).

Valtio on myös solminut yhteistyöallianssin kuuden suurimman kaupungin kanssa vuonna 2023. Tämän allianssiyhteistyön tarkoituksena on ratkaista entistä tehokkaammin vaikeita haasteita, joista yksi on osaavan henkilöstön saaminen varhaiskasvatukseen. Kaikissa Suomen suurimmissa kaupungeissa on pulaa kelpoisista varhaiskasvatuksen korkeakoulutetusta henkilöstöstä, erityisesti varhaiskasvatuksen opettajista. Allianssiyhteistyössä on laadittu kehittämisohjelma henkilöstöpulan umpeen kuromiseksi. Yksi keinoista on varhaiskasvatuksen henkilöstön tilauskoulutuspilotti, jota opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa 6 miljoonan euron hankeavustuksella vuosittain. Tilauskoulutuspilotissa kunnat voivat hankkia varhaiskasvatuksen opettajaksi ja varhaiskasvatuksen sosionomiksi kelpoistavan tilaustutkintokoulutusta. Tilauskoulutuspilotin on tarkoitus olla monivuotinen ja sillä tavoitellaan noin 2000 uutta korkeakoulutettua varhaiskasvatukseen.

Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan päiväkodin johtajan tehtävässä toimiminen mahdollistettaisiin sosionomi YAMK-tutkinnolla huolehtien riittävästä pedagogisesta ja didaktisesta osaamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 2.6.2025 työryhmän laatimaan ehdotuksen tarvittavista lisäopinnoista (VN/13535/2025). Työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2026 ja tehdyt esitykset julkaistaan kevään 2026 kuluessa. Osana työryhmän työtä opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt virkатыönä päiväkodin johtajien riittävyyttä vuonna 2030. Tämän työn perusteella ilmeni, että potentiaalinen vaje päiväkodin johtajista vuonna 2030 olisi noin 1 400 henkilöä (ml. eläköityneet sekä henkilöt, joilla ei vaadittua kelpoisuutta tehtäväänsä). Samassa yhteydessä arvioitiin, että tällä hetkellä kelpoisia, mutta muualla kuin päiväkodin johtajan tehtävässä toimivia henkilöitä on työmarkkinoilla noin 6 000 henkilöä. Lisäksi tutkinnon kautta kelpoistuvia (varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen sosionomi, joka suorittaa kasvatustieteen maisterin tutkinnon) on vuosittain tullut noin 350–370. Sekä varhaiskasvatuksen opettajat (kasvatustieteen kandidaatti tai sosionomi amk) että varhaiskasvatuksen sosionomit (sosionomi amk) ovat hakukelpoisia kasvatustieteen maisterin tutkintoon, joka tuottaa päiväkodin johtajan kelpoisuuden. Korkeakouluilla on myös mahdollisuus lukea aiempia opin-
toja hyväksi.

Päiväkodin johtajien tarve voi vuoteen 2030 mennessä supistua tai kasvaa, riippuen varhaiskasvatuksen osallistumisasteen ja johtaja/lapsi -suhteen kehityksestä sekä väestökehityksestä. Tämän selvityksen valossa näyttää siis todennäköiseltä, että myös päiväkodin johtajapula saadaan kurottua umpeen ennen vuotta 2030.

Eri ammattilaisten roolien yksityiskohdista ja tehtävänkuvista päättävät työnantajat. Varhaiskasvatuslaissa on määritelty vain tehtävänimikkeet ja niiden edellyttämät kelpoisuudet. Varsinaiset tarkemmat tehtävänkuvat päättää työnantaja. Myös vuosina 2019–2023 toiminut Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin tunnisti työssään tarpeen selkeyttää varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänkuvia. Työn kuluessa ilmeni, että monissa kunnissa tehtävänkuvaukset on jo onnistuneesti laadittu ja sosionomeja on palkattu varhaiskasvatuksen tehtäviin. Osassa kunnista taas sosionomien tehtäväkuvauksia ei vielä ollut tehty. Edellä mainitussa allianssiyhteistyössä laaditussa kehittämisohjelmassa yksi kehittämistoimenpide on sosionomien tehtävänkuvan kirkastaminen.

Varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoimatekijöiksi on tunnistettu selvityksissä ja tutkimuksissa myös riittävien resurssien turvaaminen sekä työolojen ja palkkauksen kehittäminen. Myös näistä vastaavat ensisijaisesti varhaiskasvatuksen työnantajat.

Varhaiskasvatuslaissa on säädetty varhaiskasvatuksen tuottajille velvoite tallentaa tiedot palveluksessaan olevasta varhaiskasvatuksen henkilöstä varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaan. Vardan tiedot eivät kuitenkaan ole kaikkien kuntien osalta ajantasaisia, mikä vaikeuttaa varhaiskasvatuksen henkilöstötietojen käyttöä muun muassa varhaiskasvatuksen henkilöstöpulan arviointiin tai sen ratkaisuihin liittyen. Opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoituksena on selvittää puuttuvia henkilöstötietoja ja arvioida sen jälkeen tarvetta lisätoimille varhaiskasvatuksen henkilöstötilanteen ratkaisemiseksi.

Helsingissä 2.3.2026

Opetusministeri Anders Adlercreutz

VN/5079/2026-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: